

سخن سردبیر

یلدا، منظر مهر نیمروز، زمین در میانه آسمان

در ناحیه بلوچستان، شهر نیمروز بر نصف‌النهاری واقع شده که در باور ایرانیان، مرکز خشکی‌های حدفاصل چین تا غرب اروپا بوده است. از این رو نام نیمروز بر آن گذاشتند، بدان معنا که در فاصله طلوع و غروب خورشید در خشکی‌های زمین، این شهر در میانه این دو حد واقع می‌شد. در حقیقت نام قسمتی از زمین، براساس مواجهه آن با آسمان گذارده شده است. حق آن بود که نصف‌النهار و بعداً ساعت جهان، به جای گرینویچ، این نقطه انتخاب می‌شد تا تقسیمات اعتباری با جهان واقعی نسبتی متناظر می‌یافت. مشابه این ارتباط میان آسمان و زمین در سایر جلوه‌های تمدن ایرانیان نیز می‌توان یافت. در اسامی همچون ماهوش و خوروش، در مکان‌ها مانند نیمروز، باختران و خاوران، در ایام مانند مهر و خرداد و در رویدادها مانند یلدا و نوروز.

پیوندهای فضایی میان زمین و آسمان برای ایرانیان آن قدر است که نمی‌توان فرهنگ ایران را مستقل از آسمان و عناصر آن شناخت. یلدا، بلندترین شب سال، هنگام تولد مهر است که همراه با خود نعمت و خیر را به بشر ارزانی می‌دهد. خورشید نماد برکت و رشد است که در یلدا متولد می‌شود. نام‌گذاری زمان‌ها و مکان‌ها بر حسب حوادث مرتبط با خورشید، نشان از ارزش‌گذاری و ممتاز کردن برخی ایام نسبت به اوقات دیگر است.

گزینش ایام و مکان‌های خاص، منظرهای اختصاصی ایرانی را می‌سازد. «گاہ» پسوندی که هم برای زمان و هم برای مکان به کار می‌رود، به نوعی از یکسان بودن سرشت زمان و مکان در اسطوره‌های ایرانی حکایت می‌کند. در میدان‌گاه و صبحگاه، یکی از مکان و دیگری از زمان حکایت می‌کند. زمان از گردش خورشید و مکان از زمین شناخته می‌شود. قراردادن پسوند «گاہ» برای هر دو امر زمین و آسمان، شاید علت وحدت ذاتی میان زمان و مکان، دو عنصر پایه شناخت بشر باشد. از این رو فرهنگ ایران و رویدادها و اسامی وابسته به زمان و آسمان را می‌توان جلوه‌ای از منظر منحصر به فرد ایران شمرد. نقشه روی جلد، ترسیم پیشینیان از خشکی‌های قدیم زمین و نصف‌النهار نیمروز است که در اختیار قرار داده شده است.

سردبیر
سیدامیر منصوری
amansoor@ut.ac.ir

COPYRIGHTS

Copyright for this article is retained by the authors with publication rights granted to Manzar journal. This is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

نحوه ارجاع به این مقاله

منصوری، سیدامیر. (۱۳۹۸). یلدا، منظر مهر؛ نیمروز، زمین در میانه آسمان. منظر، ۱۱ (۴۹)، ۳.

DOI: 10.22034/manzar.2019.99331

URL: http://www.manzar-sj.com/article_99331.html

